SAMFUNNSFAG OG BEREDSKAP – 3.–4. TRINN

HVEM BESTEMMER NÅR NOE SKJER?

Skolegården blir stengt

Det har blåst kraftig i løpet av natten.

Da elevene kommer på skolen, sier læreren:

> «Den bakerste delen av skolegården er stengt i dag. Ingen skal gå dit.»

Der står huskene, fotballmålet og klatrestativet. Noen elever blir misfornøyde.

- Mina sier: «Men det er jo vår skolegård. Vi burde få bestemme!»
- Jonas sier: «Hvis det kan være farlig, må kanskje noen andre bestemme.»

Hva tenker du? Hvem bør bestemme når noe kan være farlig?

Kan vi stemme over det?

En elev foreslår:

> «Vi kan stemme! Hvis flest vil bruke skolegården, åpner vi den.»

Klassen liker vanligvis å stemme når de skal velge mellom ulike aktiviteter.

Men passer avstemning til alle beslutninger?

Sorter:

DETTE KAN VI BESTEMME SAMMEN

DETTE KAN VI VÆRE MED OG PÅVIRKE

DETTE MÅ NOEN MED ANSVAR BESTEMME

Hvor ville dere plassert beslutningen om å åpne skolegården?

Hvorfor får noen bestemme?

Læreren forklarer:

> «Et tre har fått skader i vinden. Vi vet ikke om noen greiner kan falle ned. Derfor skal ingen være i denne delen av skolegården før den er undersøkt.»

Nå vet dere mer.

Snakk sammen: **Hvem har ansvar for at elevene er trygge?**

- Hvorfor bestemte skolen at området skulle stenges?
- Hvem har ansvar for at elevene er trygge?
- Hvorfor kan ikke elevene bestemme akkurat dette selv?
- Betyr det at elevenes meninger ikke betyr noe?

> Å ha ansvar kan bety at du må ta noen beslutninger.

Men elevene har noe å si

Skolegården er fortsatt stengt.

Elevene må derfor finne et annet sted å være i friminuttene.

Læreren sier:

> «Området må være stengt. Men dere kan være med på å finne ut hvordan vi skal løse friminuttene.»

Elevene foreslår:

- bruke ballbingen
- åpne et annet uteområde
- lage aktiviteter på den åpne delen av skoleplassen
- bruke gymsalen hvis det er mulig

Hva har allerede blitt bestemt? Hva kan elevene fortsatt være med og påvirke?

Å få medvirke betyr ikke alltid å få bestemme alt.

Å bli hørt og å bestemme

Se på disse to:

«Jeg fikk ikke bestemme.»

«Jeg fikk ikke si hva jeg mente.»

Betyr de det samme?

Tenk at skolen bestemmer at skolegården må være stengt. Men elevene får:

- stille spørsmål
- fortelle hva de trenger
- komme med forslag
- forklare hvilke problemer stengingen skaper
- foreslå andre løsninger

- Har elevene fått medvirke selv om de ikke bestemte om området skulle åpnes?
- Hvorfor/hvorfor ikke?

Hva hvis du er uenig?

En elev sier:

> «Jeg tror ikke treet er farlig. Jeg synes vi skal gå dit likevel.»

Hva kan eleven gjøre?

- Gå inn i det stengte området for å vise at hun er uenig.
- Følge beskjeden, men spørre hvorfor området er stengt.
- Fortelle læreren hvorfor hun er uenig.
- Foreslå at elevene får mer informasjon om hva som har skjedd.
- Få med andre elever og gå inn i området sammen.

Hva hvis elevene vet noe de voksne ikke vet?

Hvilke handlinger kan være gode? Kan vi være uenige og samtidig følge en nødvendig beskjed?

Så sier Amir:

> «Jeg så en stor grein falle ned der i morges.»

Læreren visste ikke dette. Nå har eleven informasjon som kan være viktig.

Hva bør Amir gjøre? Fortelle eller ikke?

Dette viser noe viktig: De som har ansvar for å bestemme, vet ikke nødvendigvis alt. Derfor trenger vi mennesker som:

sier fra

stiller spørsmål

deler viktig informasjon

forteller hva de har sett

Å medvirke kan også være å bidra med noe andre trenger å vite.

Hvem bestemmer hva?

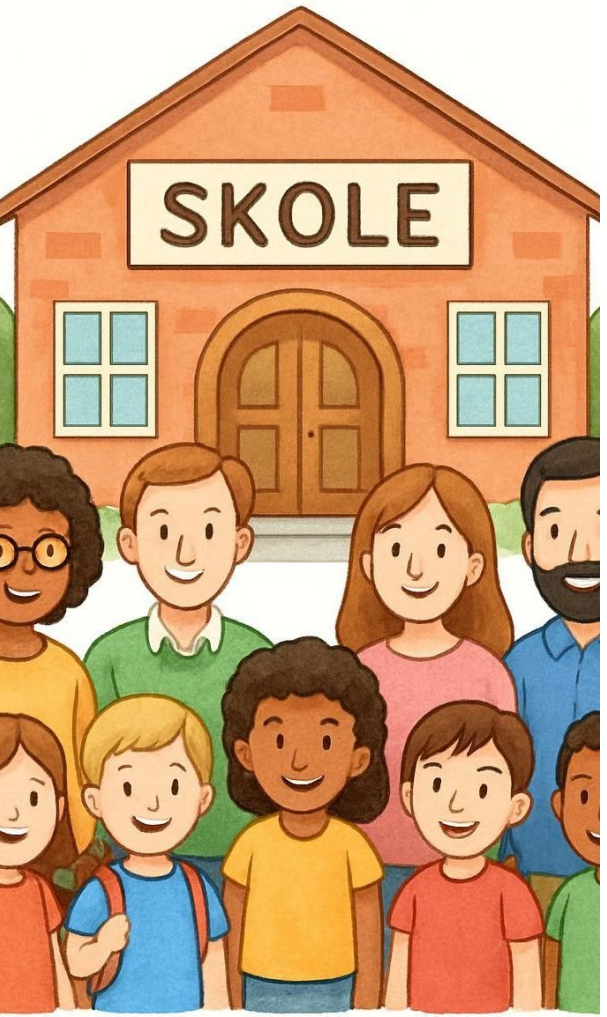
Plasser situasjonene.

ELEVER KAN BESTEMME SAMMEN	ELEVER KAN VÆRE MED OG PÅVIRKE	NOEN MED ANSVAR MÅ BESTEMME

Situasjoner:

1. Klassen skal velge mellom to leker.
2. En del av skolebygget må stenges fordi det kan være farlig.
3. Klassen skal finne et nytt sted for en aktivitet.
4. Skolen skal bestemme hvor elevene skal møte ved en evakuering.
5. Klassen skal lage regler for et spill.
6. Elevene synes en ny ordning i friminuttet fungerer dårlig.
7. En voksen oppdager en farlig situasjon og ber alle gå unna.

> Begrunn plasseringen deres. Kan noen situasjoner passe flere steder?

Når mange blir berørt

Tenk at hele skolegården må være stengt i flere uker. Det påvirker mange:

- elever
- lærere
- ansatte
- foresatte

Skolen må finne en løsning. **Hvordan kan elevene få være med?** Dere kan for eksempel:

snakke sammen i klassen

samle inn forslag

velge hvilke forslag dere vil ta videre

forklare hvorfor forslagene kan fungere

presentere forslagene for noen som kan ta beslutningen

Dette er en demokratisk prosess.

Oppdrag: Finn en løsning

Skolegården skal være stengt i tre uker. Skolen spør elevene:

> «Hvordan kan vi få gode friminutt mens området er stengt?»

Arbeid i grupper.

FINN UT

Hva er problemet?

HØR PÅ HVERANDRE

Hva mener de forskjellige på gruppa?

LAG FORSLAG

Finn minst to mulige løsninger.

VURDER

Hva er bra og vanskelig med forslagene?

BLI ENIGE

Velg ett forslag dere vil ta videre.

BEGRUNN

Hvorfor mener dere dette er en god løsning?

Men hva hvis vårt forslag ikke blir valgt?

Alle gruppene presenterer forslagene sine. Skolen velger en annen løsning enn den gruppa di foreslo.

En elev sier:

> «Da var det jo ingen vits i at vi fikk si hva vi mente.»

Stemmer det?

Snakk sammen:

- Betyr medvirkning at du alltid får det som du vil?
- Kan flere gode forslag være forskjellige?
- Kan noen ha lyttet til deg uten å velge forslaget ditt?
- Bør de som bestemmer forklare hvorfor de valgte som de gjorde?

> Å påvirke er ikke det samme som å bestemme alene.

Når noe uventet skjer

Når noe skjer, kan vi trenge å tenke på både trygghet og medvirkning.

1

STOPP OPP

Hva har skjedd?

2

FINN UT

Hva vet vi? Hvem har ansvar?

3

VURDER

Hva må bestemmes nå? Hva kan vi være med og påvirke?

4

HANDLE

Følg nødvendige beskjeder. Si fra hvis du har viktig informasjon.

5

HJELP HVERANDRE

Lytt til andre. Kom med forslag. Bidra til løsninger som fungerer for flere.

Hva har du lært?

Fullfør setningene:

- Noe elever kan bestemme sammen, er …
- Noe elever kan være med og påvirke, er …
- Noen ganger må voksne eller andre med ansvar bestemme fordi …
- Å bli hørt betyr …
- Hvis jeg er uenig i en beslutning, kan jeg …
- Hvis jeg vet noe viktig som de som bestemmer ikke vet, kan jeg …
- Å medvirke betyr ikke alltid at …

Beredskap trenger også demokrati

Når noe uventet skjer, kan noen beslutninger måtte tas raskt.

Noen har ansvar for å:

- passe på sikkerheten
- ta beslutninger
- gi beskjeder

Men det betyr ikke at andre skal slutte å:

- tenke
- stille spørsmål
- si fra
- dele viktig informasjon
- komme med forslag
- lytte til hverandre

Vi kan følge en nødvendig beskjed og fortsatt bruke stemmen vår. Å forstå hvem som bestemmer, hvorfor de bestemmer og hvordan vi selv kan påvirke, er også en del av å være forberedt.